

Da Johannes skød papegøjen

Af Helge Schultz-Lorentzen

Den 14. juli 1862 var der stor folkefest i Qaqortoq – eller som stedets danske navn dengang var – Julianehåb. Det var rettere kulminationen efter flere dages festligheder der den dag fandt sted – nemlig fugleskydningsfesten.

At skyde fugle er som bekendt ikke noget usædvanligt i Grønland, men »at skyde til fuglen« som man sagde i Danmark eller »at skyde papegøjen af«, som det også kaldtes, var noget ganske andet. Det var – efter dansk skik – at skyde til måls efter en kunstig fugl, der var sat op på en stage.

»At skyde til fuglen« var en gammel tradition i Europa. Oprindelig en våbenøvelse og en form for konkurrenceidræt, som borgerskabet drev allerede i 1300-tallet. Senere kom denne skik også til Danmark, først til de større købstæder, og blev efterhånden en almindelig forlystelse og sport blandt det bedre borgerskab. I midten af 1800-tallet opstod der mange »Gilder« eller skydeselskaber og skytteforeninger rundt om i landet, hvor denne sport blev dyrket. I København har man f.eks. »Det kgl.

københavnske Skydeselskab og danske Broderskab«, hvorfra vi kender »Den kgl. Skydebane« på Vesterbro, hvor nu Københavns Bymuseum har til huse. Medlemmerne var skydebrødre, og den der skød fuglen ned blev fuglekonge eller som det også hed, papegøjekonge, hvilket var en stor ære, som medførte hæder og agtelse. Traditionen har iøvrigt holdt sig helt til vore dage, og fugleskydning dyrkes stadig flere steder i landet som en årlig festlig begivenhed.

Hvordan er nu denne skik kommet til Grønland?

Det må uden tvivl tilskrives Sydgrønlands inspektør Hinrich Johannes Rink (1819-1893). Han har måske selv været skydebroder i Danmark og forsøger nu at indføre denne europæiske tradition i Grønland, hvor man dels var kendt med at skyde fugle og dels havde brug for konkurrencer, som man kunne samles om ved festlige lejligheder. Rink har sikkert også haft den bagtanke at ville genoplive de gamle grønlandske fællessamlinger, hvor man om sommeren samledes på bestemte steder (aasiviit),

hvor der bl.a. blev konkurreret på traditionelle grønlandske færdigheder, udvekslet oplevelser og fortalt historier.

Vi kender imidlertid kun få eksempler på fugleskydningsfester i Grønland, så det er aldrig blevet en grønlandsk tradition, hvorimod målskydning på anden vis har været almindelig.

Den første officielle fugleskydning vi kender fandt sted ved Godthåb d. 6. oktober 1859, da man fejrede kongens – Frederik d. 7.'s – fødselsdag. Denne begivenhed er blevet gengivet af Aron fra Kaŋgeq (1822-69) i et af hans kendte træsnit.

Mon ikke også Rink har arrangeret denne fest?

I »Meddelelser vedkommende Forstanderskaberne i Sydgrønland 1862-66« står der bl.a.:

»Større forsamlinger med skyttefester er efterhånden blevet afholdt ved alle kolonier, deriblandt ved Julianehaab 1862 og 1866, ved hvilke 600 til 800 mennesker var til stede. Man har også forsøgt at sætte den årlige uddeling af hædersgaver i forbindelse med disse forsamlinger, som efter inspektørens mening skulle bidrage til at genoplive det tidligere større samliv, som har fundet sted blandt de spredte beboere«.

Der berettes desuden om afholdte fugleskydningsfester ved Frederikshåb den 26. juli 1862 og skiveskydningskonkurrencer ved Sukkertoppen d. 4. juli 1864 og ved Holsteinsborg d. 8. juni 1865.

Men nu til festdagene i Julianehåb:

Sydgrønlands inspektør, Hinrich Rink var ankommet d. 28. juni om aftenen fra Godthåb og havde straks indkaldt Julianehåbs Forstanderskab til møde. Des-

uden havde Rink sendt kajakmænd rundt til alle anlæg og beboede pladser med bud om, at alle grønlandere, der havde lyst, skulle komme til kolonien.

Anledningen til Rinks besøg var, at han skulle orientere Forstanderskabet, som siden 1857 havde været en forsøgsordning i Sydgrønland, om de nye bestemmelser, som ministeriet just havde godkendt under Rinks ophold i Danmark, og som gjorde ordningen permanent.

Der skulle derfor også vælges nye forstandere.

»— alle 10 forstandere var til stede for at erfare ministerens nye bestemmelser om landets penge og om forstanderne i landets sydlige del,« hedder det i Forstanderskabernes Meddelelser for Sydgrønland.

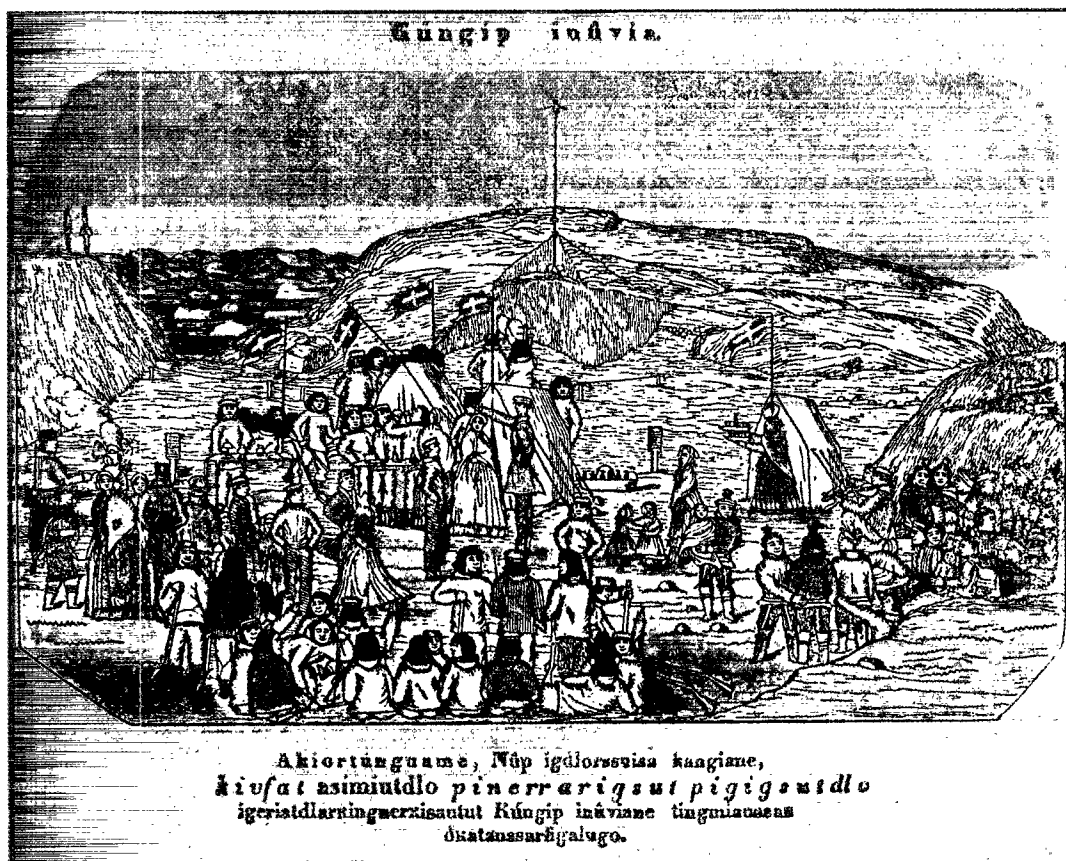
Fra nær og fjern strømmede det nu til med folk.

De følgende dage ankom 214 kajaker og 20 konebåde til kolonien og efterhånden var der over 600 mennesker samlede ved Julianehåb.

Foruden Forstanderskabernes Meddelelser for Sydgrønland har vi to beretninger om de begivenhedsrige dage i Julianehåb.

Den ene er at finde i *Atuagagdliutit* nr. 15 fra den 23. januar 1863 og skrevet af redaktøren selv, Godthåbs navnkundige overkateket, Rasmus Berthelsen (1827-1901).

Den anden finder vi i *Illustreret Tidende* nr. 168 fra 14. december 1862, skrevet af Carl Møller (1837-?), som i årene 1861 og 62 var ansat som malerformand i Julianehåb. I begge blade er fugleskydningsfesten illustreret. I *Atuagagdliutit* ved en koloreret tegning – måske

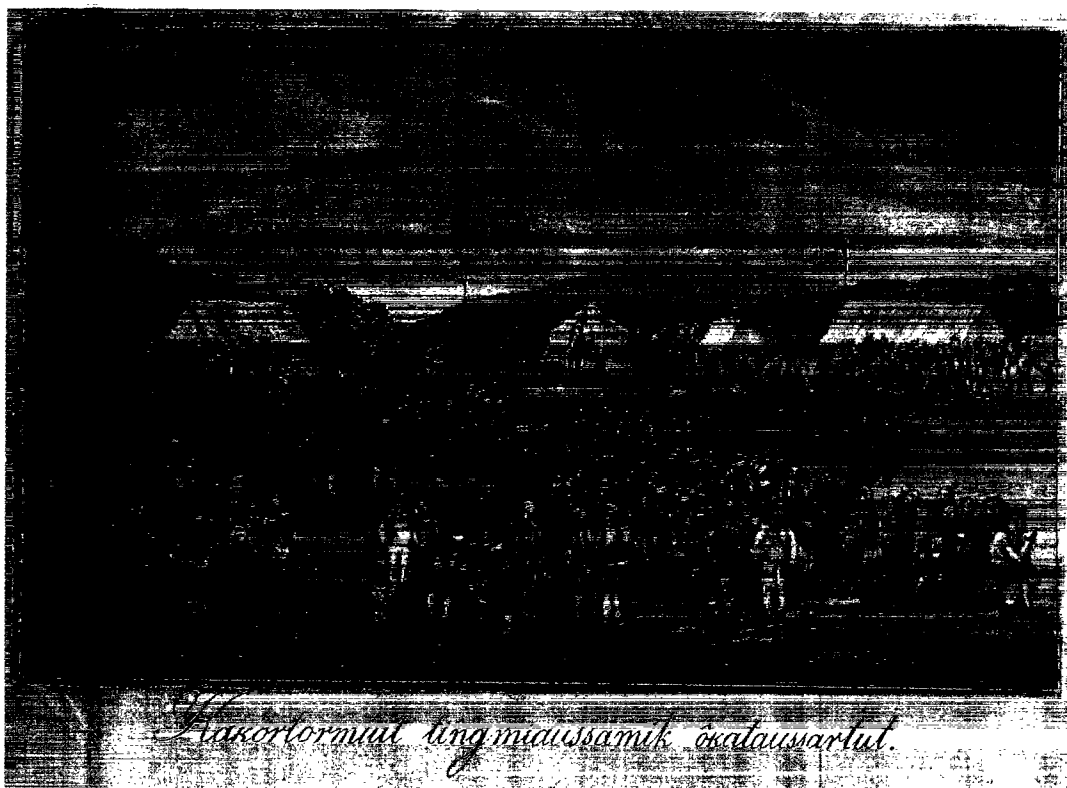

Arons træsnit af fugleskydningsfesten i Godthåb i anledning af Frederik d. 7.s fødselsdag d. 6. oktober 1859.
 Affotografering af Kit Weiss.

et træsnit — formentlig udført af Rasmus Berthelsen. I *Illustreret Tidende* ved et farvelagt litografi af artiklens forfatter, Carl Møller.

I *Atuagagdliutit* beretter Rasmus Berthelsen først om, at han længe har haft stor lyst til at se den del af Sydgrønland han ikke kender, da han, som stammer fra Sisimiut distrikt, kun kender strækningen derfra til Nuuk. Han fortæller, at han har talt med inspektøren om muligheden for at følge med ham på en af hans rejser sydpå. Da Rink kommer tilbage fra Danmark i 1862 får han sit øn-

ske opfyldt, idet han bliver opfordret til at tage med til den sydlige del af inspektoratet som sekretær. De afrejser fra Godthåb d. 22. juni med barkskibet »Nordlyset«, gør ophold i Frederikshåb (Paamiut) i 3 dage på grund af dårligt vejr, og må stoppe op ved munden af Torssukatak-løbet på nordvest siden af Nunarsuit på grund af tyndis, ca 100 km fra Julianehåb. Herfra fortsætter Rink og Rasmus Berthelsen i en af skibets både, formentlig roet af mandskab fra skibet. Berthelsen fortæller kun, at han og inspektøren skiftes til at styre. Om

Fugleskydningsfesten i Julianehåb d. 14. juli 1862. Formentlig træsnit af Rasmus Berthelsen. Indlæg i Atuagagdliutit.

eftermiddagen anløber de det nordligste udsted i Julianehåb distrikt, Qaqaligait-siaq, hvor de drikker kaffe hos udliggeren (Peter Bendtsen) og fortsætter derpå til Qagssimiut, hvortil de ankommer i løbet af aftenen. Her besøger de stedets kendte bestyrer siden 1850, Peter Hanning Motzfeldt (1804-71). Næste dag – d. 28. juni – går turen videre til Julianehåb med ankomst samme aften.

Iflg. Rasmus Berthelsens beretning bliver først forstanderne indkaldt til møde, og dernæst går der bud til alle beboede pladser med opfordring til at komme til kolonien, hvor han (inspek-

tøren) vil uddele »nogle eftertragtede ting han har haft med fra Danmark.«

I invitationen står der tillige, at alle fangere, som agter at møde op skal medbringe egne rifler, mens krudt, bly og kobberhætter vil blive udleveret.

De følgende dage strømmer det til med mennesker, beretter Rasmus Berthelsen, som går rundt og tager det hele i øjensyn og nyder synet af de mange venlige og omgængelige mennesker og udtaler: »Det jeg lagde mærke til og så dernede vil jeg udtrykke således: Julianehåbs og de omkringboende fangeres kajakker er sandelig flotte.« (»*qaqortormiut erqâmiusalo piniartut qajait aitsâtdle pînsersut*«).

Fugleskydning ved Julianehåb den 14de Juli 1802, tegnet af Carl Møller.

Carl Møllers farvelagte litografi af festpladsen i Julianehåb gengivet i Illustreret Tidende.

Rasmus Berthelsen skriver videre i sin beretning: »Da folk begyndte at komme gik forstanderne (misigssuisut) i gang med forberedelserne til mødet. Forstanderskabets mødehus blev fyldt op med forskellige sager samt mad- og drikkevarer. Da det var gjort holdt man møde. Mens de holdt møde lod vi lave en kunstig fugl, som man kunne skyde efter for at øve sig, og da de var færdige med mødet lod vi den stille op ude ved Storesøen, hvor man kunne se den originale model.«

I Forstanderskabets Forsamlingshus var der opstillet en del genstande, der skulle uddeles som belønning for de dygtigste erhververe, som i den sidste vinter ikke havde fået hjælp eller lån, og de indfødte forstandere blev bedt om at opgive navnene på dem, som var vær-

dige til disse præmier, står der i Forstanderskabets Meddelelser.

Nu var alt parat til selve Fugleskydningsfesten, som vi lader vores andet vidne, Carl Møller berette om. Carl Møller var iøvrigt født i Frederikshåb og søn af Julianehåbs tidligere kolonibestyrer, Jørgen Nielsen Møller (1801-62), som var hjemrejst året før for at gå på pension. Desuden var han svoger til H.J.Rink, der var gift med hans søster, Signe Rink.

Carl Møller skriver om festen i *Illustreret Tidende*:

»— Strandbredden var som oversået med kajaker og konebåde fra det vidtstrakte distrikts forskellige egne. Overalt hvor øjet gled forbi traf man på venlige, smilende ansigter og

Tegning af Carl Møller. Formentlig et forarbejde til det farvelagte billede i Illustreret Tidende, her gengivet side 95.

festligklædte grønlændere af begge køn. Så længe de opholdt sig ved kolonien fik de et traktement, der bestod af brød, kaffe og sukker, samt brændevin.

Stangen, på hvis øverste ende fuglen var fastgjort og som blev støttet ved stærke tove og store sten, var plantet om morgenen tidligt. Fuglen var lavet af egetræ og forsynet med syv stærke jernplader. For brystpladen var den største gevinst bestemt, den næststørste for halspladen. Derpå rejstes flere telte, blandt hvilke skytteltet var det største. Udenfor dette opstilledes alle fangerne i geledder og blev derefter 5 til 6 ad gangen opråbte ved navn, gik ind ad teltets søndre ende og ladede — gik ud ad den nordre, skød og vandrede så hen i de andre telte, hvor de indtog forfriskninger.

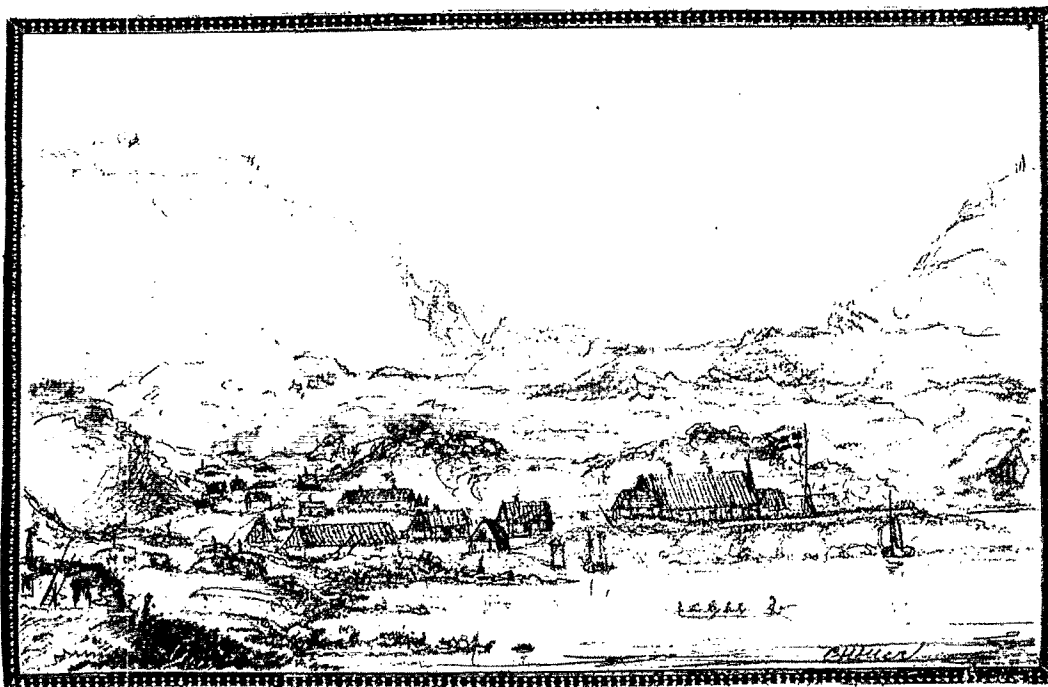
Terrainet var afspærret med lange tove, for at ikke børn eller voksne skulle komme i kuglernes nærhed. Grønlænderne var overalt beskæftiget med at tillave den blandt dem så yndede drik, kaffe, og rundt om så man de sorte kaffekedler i fuld kog, medens de omstående ansigter udtrykte den længe nærede længsel efter at erholde noget af det brune indhold. Mænd, kvinder, ja selv små pyntede børn med deres egne spølkummer og kopper, og på adskillige

steder tjente kedellåget eller lignende redskab i koppernes sted.

De unge piger og mandfolk samledes i musikteltet og morede sig med at høre på sang, violin- og harmonikaspil, som udførtes ret tilfredsstillende af to unge grønlændere fra Godthåb.

Den brogede vrimmel, de hvide telte på den grønne plæne, glæden og tilfredsheden blandt den forsamlede mængde, knaldene fra de mange bøsser — kort sagt, det hele indtryk mindede for en stund os danske, der havde boet flere år i Grønland, om Dyrehavsbakken — skønt vi ved synet af de høje fjelde rundt om og den med isbjerge opfyldte fjord straks igen mærkede, hvor vi befandt os.

Hver gang en kugle ramte en af pladerne, eller en sådan faldt ned, udstødte alle grønlænderne et skingrende hyl som bevis på deres tilfredshed og bifald. Dannebrog vajede såvel her som inde ved kolonien, ombord i koloniskibet og på Handelens øvrige fartøjer, som lå i havnen. Fra klokken 9 til 5 gik det skud på skud og først henimod klokken 6 blev brystpladen nedskudt af en ung dygtig fanger fra Kangermitsiait ved navn Johannes. Han hilsendes altså som fuglekonge, og hans forbarselse steg til det højeste, da inspektøren bød ham armen, efter

Julianehåb 1862. Tegning af Carl Møller.

først at have dekoreret ham med et bredt, rødt silkebånd. De stillede sig forrest i processionen, der med Dannebrog i spidsen afmarcherede under musik og sang ind til Forstanderskabshuset i kolonien, hvor de heldige skytter modtog deres præmier – og en ekstra snaps.

Fuglekongen fik en ny riffel, et krudthorn og nogle andre smågenstande. De øvrige præmier bestod i en violin, færøske trøjer, anoraktrøjer, kjedler, fiskeliner o.s.v.

Ni rungende burraråb for Danmark og vor gode konge, Frederik den Syvende, lød fra den forsamlede menneskemasse og opfyldte luften, medens de høje smukke fjelde trindtom gengav ecchoet.

Hermed endte denne for grønlænderne i Julianehåbs distrikt vistnok uforglemmelige dag», slutter Carl Møller.

Johannes fra Kangermiutsiait blev

altså fuglekonge og det var meget heldigt. Han var forældreløs og havde ingen hjælp. Hans bøsse, der var gammel og slidt, havde han haft problemer med under kapskydningen, og måtte ind i et af teltene for at binde den ordentlig sammen. »Han skød fuglen ned og vandt en ny bøsse«, slutter Rasmus Berthelsen sin beretning i Atuagagdliutit.

Johannes skød papegøjen.

I 1866 holdt man atter fugleskydningsfest med stor deltagelse. Det berettes, at der ved den lejlighed var mere end 800 mennesker forsamlede i Julianehåb, hvilket vidner om at man ikke havde glemt succesen i 1862. Der er imidlertid ikke fundet mere udførlige beretninger om denne begivenhed. Ej heller om der senere er afholdt fugleskydningsfester.